

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 3 oktober 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Oskäligen avtalsvillkor i konsumentavtal –
Direktiv 93/13/EEG – Artikel 3.1 – Bedömning av avtalsvilkorens oskälighet – Artikel 4.2 –
Artikel 5 – Skyldighet att formulera avtalsvillkor klart och begripligt – Villkor som ålägger betalning av
kostnader för ospecificerade tjänster”

I mål C-621/17,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Kúria (Högsta domstolen, Ungern) genom beslut av den 26 oktober 2017, som inkom till domstolen den 3 november 2017, i målet

Gyula Kiss

mot

CIB Bank Zrt.,

Emil Kiss,

Gyuláné Kiss,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Prechal (referent) samt domarna F. Biltgen, J. Malenovský, C.G. Fernlund och L.S. Rossi,

generaladvokat: G. Hogan,

justitiesekreterare: handläggaren R. Șereș,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 14 mars 2019,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Gyula Kiss, genom I. Ölveczky och K. Czingula, ügyvéd,
- CIB Bank Zrt., genom J. Burai-Kovács och G. Stanka, ügyvéd,
- Ungerns regering, genom M. Z. Fehér, i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: ungerska.

- Förenade kungarikets regering, genom Z. Lavery, i egenskap av ombud, biträdd av A. Howard, barrister,
- Europeiska kommissionen, genom N. Ruiz García och A. Tokár, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 15 maj 2019 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 3.1, 4.2 och 5 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan i första hand Gyula Kiss och CIB Bank Zrt. (nedan kallad CIB). Målet rör ett yrkande om fastställande av att vissa villkor i ett kreditavtal är oskäliga.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Tolfte, trettonde, sextonde, nittonde och tjugonde skälen i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”Den nationella lagstiftningen medger för närvarande bara en partiell harmonisering, och detta direktiv täcker endast avtalsvillkor som inte förhandlats fram individuellt. Medlemsstaterna bör ha möjlighet att, med iakttagande av fördraget, ge konsumenterna ett bättre skydd genom strängare nationella bestämmelser än bestämmelserna i detta direktiv.

Sådana författningsföreskrifter hos medlemsstaterna som direkt eller indirekt reglerar villkoren för konsumentavtal antas inte innehålla oskäliga villkor. Därför förefaller det inte nödvändigt att villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter och principer eller bestämmelser i internationella konventioner som medlemsstaterna eller gemenskapen har tillträtt underkastas bestämmelserna i detta direktiv. I det avseendet omfattar uttrycket ’bindande författningsföreskrifter’ i artikel 1.2 även regler som enligt lagstiftningen gäller mellan de avtalslutande parterna om inget annat har avtalats.

...

Bedömningen av om villkor är oskäliga eller inte enligt dessa allmänna kriterier, särskilt i näringsverksamhet av offentlig karaktär som tillhandahåller kollektiva tjänster baserade på solidaritet mellan konsumenterna, måste kompletteras med en metod för att göra en samlad bedömning av de olika berörda intressena; detta grundar kravet på god sed. Vid bedömningen av begreppet god sed skall särskild hänsyn tas till parternas inbördes styrkeförhållande i förhandlingshänseende, huruvida konsumenten har uppmuntrats att acceptera villkoren och om varorna eller tjänsterna sålts eller levererats på kundens särskilda beställning. Näringsidkaren kan uppfylla kravet på god sed genom att handla lojalt och rättvist mot den andre parten, vars legitima intressen han måste beakta.

...

Vid tillämpningen av detta direktiv skall inte bedömningen av villkorens oskälighet omfatta villkor som beskriver avtalets huvudföremål eller förhållandet mellan kvaliteten och priset på varorna eller tjänsterna. Avtalets huvudföremål och förhållandet mellan kvaliteten och priset kan likväl tas i beaktande vid bedömningen av skäligheten hos andra villkor. ...

Avtalen skall formuleras på ett klart och begripligt språk och konsumenten skall ha en reell möjlighet att granska alla villkoren. I tveksamma fall skall den för konsumenten mest gynnsamma tolkningen gälla.”

- 4 I artikel 3.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.”

- 5 Artikel 4 i direktivet har följande lydelse:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.

2. Bedömningen av avtalsvilkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”

- 6 I artikel 5 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”I avtal där alla eller vissa villkor som erbjuds konsumenten är i skriftlig form skall dessa villkor alltid vara klart och begripligt formulerade. Vid tveksamhet om ett avtalsvilkors innebörd skall den för konsumenten mest gynnsamma tolkningen gälla. ...”

Ungersk rätt

Civillagen

- 7 I 209/B § i Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. Törvény (lag nr IV från 1959 om införande av civillagen) anges följande:

”1) Ett allmänt avtalsvillkor eller ett villkor i ett konsumentavtal är oskäligt om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, i strid med kravet på god sed, fastställts ensidigt och ogrundat till nackdel för en av parterna.

2) Rättigheter och skyldigheter som är till nackdel för konsumenten ska anses ha fastställts ensidigt och ogrundat

a) om de avviker betydligt från en grundläggande bestämmelse som är tillämplig på avtalet, eller

b) är oförenliga med avtalets syfte och funktion.

3) Vid bedömningen av huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt ska samtliga omständigheter beaktas som förelåg när avtalet ingicks och som ledde fram till detta, liksom vilket slag av tjänst som avses och förhållandet mellan det ifrågavarande villkoret och övriga villkor i avtalet eller i andra avtal.

4) Det får genom särskilda föreskrifter fastställas vilka villkor i konsumentavtal som är oskäliga eller som ska anses oskäliga om inte motsatsen bevisas.

5) Bestämmelser om oskäligen avtalsvillkor får inte tillämpas på avtalsvillkor som beskriver tjänsten och dess vederlag, under förutsättning att dessa villkor är formulerade på ett klart och för båda parter begripligt sätt.

6) Ett avtalsvillkor kan inte anses vara oskäligt om det har uppställts i enlighet med lag eller annan författning.”

8 I 523 § civillagen föreskrivs följande:

”1. Enligt ett kreditavtal ska kreditinstitutet eller en annan långivare ställa det överenskomna beloppet till låntagarens förfogande. Låntagaren ska återbetala detta belopp i enlighet med vad som föreskrivs i avtalet.

2. Om inte annat föreskrivs är låntagaren skyldig att betala ränta om långivaren är ett kreditinstitut (banklån).”

Lag nr CXII

9 Enligt 210.2 § i hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (lag nr CXII. från år 1996 om kreditinstitut och finansiella företag) (nedan kallad lag nr CXII) föreskrivs följande:

”Ett avtal om tillhandahållande av finansiella tjänster eller ett avtal om kompletterande finansiella tjänster ska tydligt bestämma räntan, kostnaderna och alla andra belopp eller villkor, inklusive de rättsliga följderna av ett försenat genomförande, samt de närmare reglerna för och följderna av genomförandet av de sekundära skyldigheter som garanteras i avtalet.”

10 I 212 § i lag nr CXII föreskrivs följande:

”1. Ett kreditavtal med konsumenter eller privatpersoner ska ange den årliga effektiva räntan, uttryckt i procent och beräknad i enlighet med särskilda bestämmelser.

2. Den totala kreditkostnaden är det belopp som konsumenten ska betala för lånet. Den innefattar ränta, uppläggningsavgifter och alla andra avgifter som ska betalas i samband med utnyttjandet av lånet.

3. Den årliga effektiva räntan utgörs av den interna räntesatsen med tillämpning av vilken den faktiska kostnaden för krediten och det kapitalbelopp som kunden ska återbetala motsvarar kreditbeloppet minskat med de kostnader som kunden betalar till kreditinstitutet vid tidpunkten för utbetalningen.”

11 I punkt I.10.2.a i bilaga 2 till lag nr CXII definieras begreppet ”beviljande av ett penninglån” på följande sätt:

”Tillhandahållande, med stöd av ett låne- eller kreditavtal som ingåtts mellan kreditgivaren och gäldenären, av ett penningbelopp som gäldenären ska återbetala – jämte ränta – vid den tidpunkt som anges i avtalet.”

12 Punkt I.10.3 i denna bilaga har följande lydelse:

”Tillhandahållande av finansiella tjänster för beviljande av krediter och penninglån ska omfatta åtgärder avseende granskning av kreditvärdighet, förberedelse av kreditavtal eller låneavtal, registrering av utbetalda lån samt uppföljning, kontroll och indrivning av dessa.”

- 13 I punkt III.7 i nämnda bilaga definieras begreppet ”ränta” på följande sätt:

”Belopp eller annat som låntagaren ska betala till långivaren (eller insättaren) för användningen av och risken för den mottagna insättningen eller det erhållna lånet, uttryckt som en procentsats av insättnings- eller lånebeloppet och som ska betalas (eller avräknas) tidsproportionellt.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 14 Den 16 september 2005 ingick klaganden i det nationella målet ett kreditavtal med det bolag som CIB övertagit avseende ett belopp på 16 451 euro jämte en årlig ränta på 5,4 procent och en förvaltningsavgift med en årlig räntesats på 2,4 procent för en period på 20 år. Enligt avtalsvillkoren var låntagaren även skyldig att betala uppläggningsavgift på 40 000 ungerska forint (HUF) (cirka 125 euro). Den årliga effektiva räntan fastställdes till 8,47 procent.
- 15 Klaganden i målet vid den nationella domstolen väckte talan vid Győri Törvényszék (domstol i Győr, Ungern) och yrkade att det skulle fastställas att villkoren avseende förvaltningsavgift och uppläggningsavgift var oskäligen, med anledning av att det i avtalet inte angavs vilka tjänster de ansågs utgöra vederlag för.
- 16 CIB har gjort gällande att den inte hade någon skyldighet att närmare ange de tjänster för vilka förvaltningsavgiften och uppläggningsavgiften utgjorde vederlag. CIB angav emellertid att uppläggningsavgiften avsåg de åtgärder som hade vidtagits innan avtalet ingicks, medan förvaltningsavgiften utgjorde vederlag för de åtgärder som hade vidtagits till följd av att nämnda avtal hade ingåtts.
- 17 Győri Törvényszék (domstol i Győr) fastställde att villkoret avseende uppläggningsavgiften var oskäligt men ogillade yrkandet avseende förvaltningsavgiften.
- 18 Klaganden i det nationella målet och CIB överklagade domen till Győri Ítéltábla (Regionala appellationsdomstolen i Győr, Ungern), som fastställde den dom som meddelats i första instans. Vad beträffar villkoret avseende förvaltningsavgiften, påpekade den domstolen att detta var formulerat på ett klart och begripligt sätt, eftersom det belopp som påfördes låntagaren var tydligt definierat och motprestationen var välkänd. Domstolen tillade att dessa kostnader innefattade åtgärder såsom behandling, förvaltning, registrering och uppbörd av lånet. Vad gäller uppläggningsavgiften påpekade domstolen däremot att det var svårt att fastställa de exakta tjänster som denna utgjorde vederlag för, eftersom kostnaden för alla välkända tjänster redan hade inkluderats i förvaltningsavgiften.
- 19 Klaganden i det nationella målet och CIB överklagade domen till den hänskjutande domstolen.
- 20 Klaganden i det nationella målet har gjort gällande att de tjänster för vilka denne är skyldig att betala förvaltningsavgift inte tydligt anges i avtalet. Enligt klaganden har CIB inte styrkt i målet att handläggningen och administrationen av lånet ger upphov till kostnader som inte täcks av räntan.
- 21 CIB har å sin sida bestritt att villkoret om uppläggningsavgift är oskäligt och har därvid bland annat påpekat att det inte fanns någon rättslig bestämmelse som var i kraft vid tidpunkten för ingåendet av det aktuella avtalet som medförde en skyldighet att ange exakt vilka tjänster som utgjorde motprestation för denna avgift.
- 22 Den hänskjutande domstolen har angett att begreppet ”förvaltningsavgifter”, vid tidpunkten för omständigheterna i det nationella målet, inte hade definierats i ungersk rätt och att kreditavtalen i allmänhet inte heller angav vilka tjänster som förvaltningsavgiften utgjorde vederlag för. Finansinstituten använde sig av två olika kreditmodeller med avseende på dessa kostnader, varav den första utöver ränta även innehöll förvaltningsavgifter, medan den andra inte innehöll några

förvaltningsavgifter men en högre räntesats för att täcka dessa kostnader. Trots att de flesta av finansinstituten fakturerade en uppläggningsavgift i form av en engångsinbetalning, har den hänskjutande domstolen understrukt att den ungerska lag som var i kraft när det aktuella avtalet ingicks inte definierade motprestationen för denna avgift. Denna avgift nämndes endast i 212 § i lag nr CXII som en del av den totala kostnaden för lånet.

- 23 Den hänskjutande domstolen hyser tvivel om huruvida de villkor som är i fråga i det nationella målet är klart och begripligt formulerade och den är osäker på hur den ska pröva huruvida dessa villkor är oskäliga. Även om nationell rättspraxis inte är enhetlig på området, har det dessutom i de flesta fall slagits fast att det är tillräckligt att den totala kostnaden för lånet är klar, utan att det är nödvändigt att närmare ange alla de tjänster som tillhandahålls som motprestation.
- 24 Av denna rättspraxis framgår emellertid inte klart vilka tjänster som tillhandahålls som motprestation för förvaltningsavgifterna, eller om dessa tjänster kan särskiljas från det huvudsakliga tillhandahållandet, det vill säga tillhandahållandet av ett penningbelopp och återbetalningen av detta belopp jämte ränta. Under alla omständigheter är det möjligt att med hjälp av den årliga effektiva räntan, i den mån den omfattar såväl ränta som kostnader, få kännedom om den totala kostnaden för lånet och jämföra de olika erbjudandena på marknaden.
- 25 Enligt den ståndpunkt som företräds av en minoritet i rättspraxis ska däremot de tjänster som tillhandahålls som motprestation för förvaltningsavgifterna anges i detalj. Det är nämligen till nytta för konsumenten att kunna jämföra inte bara den årliga effektiva räntan utan även arten av dessa tjänster. I detta avseende är det inte motiverat att särskilja två delar av vederlaget för det huvudsakliga tillhandahållandet – ränta och förvaltningsavgift – eftersom beräkningsgrunden för förvaltningsavgiften dessutom är en annan än den som använts för beräkningen av räntan. Slutligen följer det av nämnda rättspraxis att de tjänster som tillhandahålls som motprestation för uppläggningsavgiften ska vara kända, för att man ska kunna försäkra sig om att dessa tjänster inte faktureras två gånger.
- 26 Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att rättspraxis från olika medlemsstater skiljer sig åt vad gäller förvaltningsavgifterna. Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) anser att det kan göras en bedömning av huruvida ett villkor om förvaltningsavgifter är oskäligt, eftersom räntan, och inte dessa avgifter, utgör vederlag för det huvudsakliga tillhandahållandet. Ett sådant villkor är oskäligt när kreditinstitutet, genom dessa förvaltningsavgifter, låter konsumenterna ensamma stå för till exempel driftskostnader som har uppkommit uteslutande i institutets intresse. Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) anser däremot att ett avtalsvillkor som föreskriver förvaltningsavgifter omfattas av det huvudsakliga tillhandahållandet, vilket utgör hinder för en prövning av huruvida det är oskäligt.
- 27 Vad gäller det nationella målet anser den hänskjutande domstolen att fastställandet av de tjänster som tillhandahålls som motprestation för förvaltningsavgifterna och uppläggningsavgiften kan vara relevant för prövningen av huruvida villkoren i det avtal som klaganden i det nationella målet har ingått är tillräckligt klara och begripliga i den mening som avses i artikel 4.2 och artikel 5 i direktiv 93/13. För det fall det skulle slås fast att ett av villkoren inte är klart och begripligt formulerat uppkommer frågan huruvida detta konstaterande i kraft av själva sakförhållandet (*ipso facto*) ska leda till slutsatsen att detta villkor är oskäligt eller om det, för att komma till den slutsatsen, är nödvändigt att mot bakgrund av bland annat artikel 3.1 i direktiv 93/13 pröva huruvida nämnda villkor, i strid med kravet på god sed, medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.
- 28 Slutligen är den hänskjutande domstolen osäker på huruvida det endast är de tjänster och de motprestationer som är knutna till dessa villkor som ska beaktas, eller om samtliga avtalsvillkor ska beaktas och det ska göras en bedömning av samtliga fördelar och nackdelar.

29 Mot denna bakgrund beslutade Kúria (Högsta domstolen, Ungern) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

- ”1) Ska kravet i [artikel] 4.2 och [i artikel 5] i [direktiv 93/13] på att avtalsvillkor ska vara klart och begripligt formulerade tolkas så, att ett avtalsvillkor i ett konsumentavtal om lån som inte har förhandlats fram individuellt och där det noga anges vilka avgifter, provisioner och andra kostnader (nedan tillsammans kallade avgifter) som konsumenten ska stå för, hur dessa ska beräknas och vid vilken tidpunkt de ska betalas, men där det däremot inte anges vilka konkreta tjänster dessa avgifter avser, uppfyller detta krav, eller ska kravet tolkas så, att det i avtalet även ska anges vilka konkreta tjänster avgifterna gäller? I sistnämnda fall, räcker det att innehållet i den tillhandahållna tjänsten kan utläsas från avgifternas beteckning?
- 2) Ska artikel 3.1 i [direktiv 93/13] tolkas så, att det avtalsvillkor om avgifter som används i det avtal som är i fråga i det nationella målet – som inte gör det möjligt att på grundval av avtalet otvetydigt identifiera de konkreta tjänster som ska tillhandahållas som motprestation för dessa avgifter – i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, till nackdel för konsumenten?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 30 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 4.2 och artikel 5 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att kravet på att ett avtalsvillkor ska vara klart och begripligt formulerat ska förstås så, att det innebär ett krav på att avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling i ett kreditavtal som ingåtts med konsumenter – såsom de villkor som är aktuella i det nationella målet, vilka exakt fastställer storleken på förvaltningsavgifterna och på en uppläggningsavgift som konsumenten ska betala samt beräkningsmetoden för avgifterna och den tidpunkt då de förfaller till betalning – också ska specificera de tjänster som tillhandahålls som motprestation för beloppen i fråga.
- 31 Enligt artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska bedömningen av avtalsvilkors oskälighet inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan priset och ersättningen och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.
- 32 Domstolen har i detta avseende redan slagit fast att avtalsvillkor som omfattas av begreppet ”avtalets huvudföremål”, i den mening som avses i nämnda bestämmelse, ska förstås som de villkor som fastställer de huvudsakliga prestationerna i detta avtal och som, som sådana, kännetecknar avtalet. De villkor som är av underordnad betydelse i förhållande till dem som utgör själva kärnan i avtalsförhållandet kan däremot inte omfattas av detta begrepp (dom av den 20 september 2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, punkterna 35 och 36 och där angiven rättspraxis).
- 33 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att – med beaktande av kreditavtalets beskaffenhet, allmänna systematik och bestämmelser samt det rättsliga och faktiska sammanhang som det ingår i – bedöma huruvida det aktuella villkoret utgör en väsentlig del av gäldenärens prestation som består i återbetalning av det belopp som långivaren lånat ut (dom av den 26 februari 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 54 och där angiven rättspraxis).
- 34 Vidare framgår det av ordalydelsen i artikel 4.2 i direktiv 93/13 att den andra kategorin av villkor, vars eventuella oskälighet inte kan bli föremål för en bedömning, har begränsad räckvidd. Den avser nämligen endast förhållandet mellan, å ena sidan, priset eller ersättningen och, å andra sidan, sålda

tjänster eller varor. Detta undantag förklaras av att det inte finns någon skala eller rättsligt kriterium som skulle kunna reglera och ligga till grund för en kontroll av detta förhållande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 februari 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 55 och där angiven rättspraxis).

- 35 Avtalsvillkor som behandlar den motprestation som konsumenten ska erlagga till långivaren eller som inverkar på det faktiska pris som konsumenten ska erlagga till långivaren ingår således i princip inte i denna andra kategori av avtalsvillkor, med undantag för frågan huruvida det belopp motprestationen eller priset uppgår till enligt avtalet står i rimlig proportion till den tjänst långivaren i sin tur tillhandahåller (dom av den 26 februari 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 56). I förevarande fall framgår det emellertid av de handlingar som domstolen förfogar över att den påstått oskäligen karaktären hos de villkor som är i fråga i det nationella målet inte rör förhållandet mellan, å ena sidan, summan av förvaltningsavgifterna och uppläggningsavgiften och, å andra sidan, de tjänster som tillhandahålls som motprestation. Det ankommer emellertid på den hänskjutande domstolen att kontrollera detta.
- 36 Oberoende av om de villkor som är i fråga i det nationella målet omfattas av artikel 4.2 i direktiv 93/13 ställs samma krav på transparens, som i denna bestämmelse, i artikel 5 i direktivet, där det föreskrivs att avtalsvillkor i skriftlig form alltid ska vara klart och begripligt formulerade. Såsom domstolen redan har slagit fast har kravet på transparens enligt den första av dessa bestämmelser, samma räckvidd som det krav som avses i den andra bestämmelsen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkterna 67–69).
- 37 Slutligen ska nämnda krav på transparens förstås så, att det inte bara innebär att det berörda villkoret ska vara begripligt för konsumenten rent grammatiskt, utan att konsumenten även, på grundval av klara och begripliga kriterier, ska kunna utvärdera villkorets ekonomiska konsekvenser för denne (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2015, Bucura, C-348/14, ej publicerad, EU:C:2015:447, punkt 55 och där angiven rättspraxis).
- 38 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att det i det kreditavtal som är i fråga i det nationella målet föreskrevs en årlig förvaltningsavgift på 2,4 procent under 240 månader. Denna avgift beräknades, under den första ettårsperioden, på grundval av hela lånebeloppet och, under de följande perioderna, på grundval av det belopp som återstår att betala den första dagen i respektive ettårsperiod. Enligt avtalet var klaganden dessutom skyldig att erlagga ett belopp på 40 000 HUF i form av uppläggningsavgift.
- 39 Det framgår följaktligen att villkoren i fråga gjorde det möjligt för klaganden i det nationella målet att bedöma de ekonomiska konsekvenserna för denne.
- 40 Det ska i detta avseende erinras om att domstolen, när det gäller ett villkor i ett kreditavtal som innehåller en ”riskrelaterad avgift”, har slagit fast att ett sådant avtal inte på ett transparent sätt angav skälen till den ersättning som motsvarade avgiften. Det hade nämligen bestritts att långivaren var skyldig att tillhandahålla en egentlig motprestation till avgiften (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 februari 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 77).
- 41 Vad gäller villkoret avseende uppläggningsavgift i förevarande fall är det ostridigt att klaganden i det nationella målet har bestritt att det skulle föreligga någon som helst verklig motprestation för denna avgift. Under dessa omständigheter ankommer det på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida den berörde har informerats om skälen till betalningen av denna avgift.
- 42 Vad beträffar villkoret om förvaltningsavgifter tycks klaganden i det nationella målet inte ha gjort gällande att det helt saknas motprestation för dessa avgifter, men klaganden har hävdade att den exakta beskaffenheten av dessa olika tjänster inte framgår.

- 43 Det framgår visserligen inte av den rättspraxis som avses i punkt 37 i förevarande dom att långivaren är skyldig att i det berörda avtalet specificera vilken typ av tjänster som tillhandahållits som motprestation för de avgifter som föreskrivs i ett eller flera avtalsvillkor. Med hänsyn till det skydd som direktiv 93/13 syftar till att ge konsumenten på grund av att denne befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå, är det emellertid viktigt att konsumenten på grundval av avtalet i dess helhet på ett rimligt sätt kan förstå eller sluta sig till arten av de tjänster som faktiskt tillhandahålls. Konsumenten måste dessutom kunna kontrollera att det inte föreligger någon överlappning mellan de olika avgifterna eller mellan de tjänster som dessa motsvarar.
- 44 I målet vid den nationella domstolen ska den hänskjutande domstolen undersöka om detta är fallet med beaktande av samtliga relevanta faktiska omständigheter, vilka inte endast utgörs av de villkor som ingår i det berörda avtalet, utan även av den marknadsföring och de uppgifter som långivaren tillhandahållit i samband med avtalsförhandlingarna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 februari 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 75).
- 45 Den första frågan ska således besvaras enligt följande. Artikel 4.2 och artikel 5 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att kravet på att ett avtalsvillkor ska vara klart och begripligt formulerat inte innebär ett krav på att avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling i ett kreditavtal som ingåtts med konsumenter – såsom de villkor som är aktuella i det nationella målet, vilka exakt fastställer storleken på förvaltningsavgifterna och på en uppläggningsavgift som konsumenten ska betala samt beräkningsmetoden för avgifterna och den tidpunkt då de förfaller till betalning – också ska specificera de tjänster som tillhandahålls som motprestation för beloppen i fråga.

Den andra frågan

- 46 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att ett sådant avtalsvillkor som det som är i fråga i det nationella målet – vilket avser förvaltningsavgifter för lånet, inte gör det möjligt att otvetydigt identifiera de konkreta tjänster som tillhandahålls som motprestation för dessa avgifter – i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, till nackdel för konsumenten.
- 47 Det ska inledningsvis påpekas att domstolens behörighet på detta område, enligt fast rättspraxis, omfattar tolkningen av begreppet "oskäligt villkor" i artikel 3.1 i direktiv 93/13 och av de kriterier som den nationella domstolen får eller ska tillämpa när den prövar ett avtalsvillkor mot bestämmelserna i direktivet, varvid det ankommer på den nationella domstolen att, med beaktande av dessa kriterier, mot bakgrund av de specifika omständigheterna i det aktuella fallet ta ställning till hur ett visst avtalsvillkor konkret ska kvalificeras. Härav följer att EU-domstolen ska begränsa sig till att upplysa den nationella domstolen om vilka omständigheter den ska beakta vid bedömningen av huruvida det aktuella villkoret är oskäligt (dom av den 14 mars 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 66 och där angiven rättspraxis).
- 48 Med hänsyn till konsumentens underläge i förhållande till näringsidkaren, i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå, kräver direktiv 93/13 att medlemsstaterna ser till att det finns en mekanism som säkerställer att alla avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling kan prövas så att det kan avgöras om de är oskäliga. Det ankommer i detta sammanhang på den nationella domstolen att, med beaktande av de kriterier som anges i artiklarna 3.1 och 5 i direktiv 93/13, mot bakgrund av de specifika omständigheterna i det aktuella fallet ta ställning till om ett sådant avtalsvillkor uppfyller de krav på god sed, balans i avtalsförhållandet och transparens som uppställs i detta direktiv (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 mars 2019, Abanca Corporación Bancaria och Bankia, C-70/17 och C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 50 och där angiven rättspraxis).

- 49 Frågan huruvida ett avtalsvillkor är transparent, i enlighet med kravet i artikel 5 i direktiv 93/13 utgör således en av de omständigheter som ska beaktas vid den bedömning av huruvida villkoret är oskäligt som den nationella domstolen ska göra med stöd av artikel 3.1 i direktivet. Vid denna bedömning ankommer det på den nationella domstolen att, med beaktande av samtliga omständigheter i målet, först fastställa huruvida kravet på god sed har åsidosatts och därefter huruvida det föreligger en betydande obalans till nackdel för konsumenten i den mening som avses i sistnämnda bestämmelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 september 2017, *Andriuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 56).
- 50 Vad gäller frågan huruvida kravet på god sed, i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 93/13, har iakttagits, konstaterar EU-domstolen, mot bakgrund av sextonde skälet i direktiv 93/13, att den nationella domstolen vid denna bedömning ska pröva huruvida en gentemot konsumenten lojalt och rättvist handlande näringsidkare rimligen kunde utgå från att konsumenten skulle godta ett sådant avtalsvillkor efter en individuell avtalsförhandling (dom av den 14 mars 2013, *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 69).
- 51 Prövningen av huruvida det eventuellt föreligger en betydande obalans kan inte begränsas till en ekonomisk bedömning av kvantitativ art som grundar sig på en jämförelse mellan, å ena sidan, det sammanlagda beloppet för den transaktion som avtalet avser och, å andra sidan, de kostnader som konsumenten åläggs genom detta avtalsvillkor. En betydande obalans kan nämligen följa redan av att den rättsliga ställning som konsumenten, såsom part i det aktuella avtalet, har enligt tillämpliga nationella bestämmelser undergrävs på ett tillräckligt allvarligt sätt, antingen genom en begränsning av de rättigheter som avtalet enligt nämnda bestämmelser ger konsumenten, eller genom att konsumenten hindras från att utöva dessa rättigheter eller genom att konsumenten åläggs en ytterligare förpliktelse som inte föreskrivs i nationell rätt (dom av den 16 januari 2014, *Constructora Principado*, C-226/12, EU:C:2014:10, punkterna 22 och 23).
- 52 Det framgår dessutom av artikel 4.1 att frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt ska bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.
- 53 Det är mot bakgrund av dessa kriterier som det ankommer på den hänskjutande domstolen att bedöma huruvida de villkor som är aktuella i det nationella målet är oskäliga.
- 54 Såsom det har erinrats om i punkt 43 i förevarande dom, innebär inte den omständigheten att de tjänster som tillhandahålls som motprestation för förvaltningsavgifterna och för uppläggningsavgiften inte har specificerats att de villkor som avser dessa avgifter inte uppfyller kravet på transparens i artikel 4.2 och artikel 5 i direktiv 93/13, under förutsättning att konsumenten på grundval av avtalet i dess helhet på ett rimligt sätt kan förstå eller sluta sig till arten av de tjänster som faktiskt tillhandahålls.
- 55 Vad gäller frågan huruvida de villkor som är i fråga i det nationella målet i strid med kravet på god sed skapar en betydande obalans till nackdel för konsumenten, ska det, såsom framgår av beslutet om hänskjutande, konstateras att det i nationell rätt finns bestämmelser om uttag av förvaltningsavgifter och uppläggningsavgift. Såvida inte de tjänster som tillhandahålls som motprestation inte rimligen kan hänföras till de tjänster som tillhandahålls i samband med förvaltningen eller utbetalningen av lånet eller de belopp som konsumenten ska betala i form av dessa avgifter är oproportionerliga i förhållande till lånebeloppet, framgår det inte, med förbehåll för den hänskjutande domstolens prövning, att dessa villkor på ett ogynnsamt sätt påverkar konsumentens rättsliga ställning såsom den följer av nationell rätt. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att dessutom beakta den verkan som övriga avtalsvillkor har för att avgöra om nämnda villkor skapar en betydande obalans till nackdel för låntagaren.

- 56 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 3.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att ett avtalsvillkor såsom det som är i fråga i det nationella målet – som rör förvaltningsavgifter avseende ett kreditavtal och som inte gör det möjligt att otvetydigt identifiera de konkreta tjänster som tillhandahålls som motprestation – i princip inte skapar en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten, i strid med kravet på god sed.

Rättegångskostnader

- 57 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 4.2 och artikel 5 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att kravet på att ett avtalsvillkor ska vara klart och begripligt formulerat inte innebär ett krav på att avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling i ett kreditavtal som ingåtts med konsumenter – såsom de villkor som är aktuella i det nationella målet, vilka exakt fastställer storleken på förvaltningsavgifterna och på en uppläggningsavgift som konsumenten ska betala samt beräkningsmetoden för avgifterna och den tidpunkt då de förfaller till betalning – också ska specificera de tjänster som tillhandahålls som motprestation för beloppen i fråga.**
- 2) **Artikel 3.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att ett avtalsvillkor såsom det som är i fråga i det nationella målet – som rör förvaltningsavgifter avseende ett kreditavtal och som inte gör det möjligt att otvetydigt identifiera de konkreta tjänster som tillhandahålls som motprestation – i princip inte skapar en betydande obalans avseende parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten, i strid med kravet på god sed.**

Underskrifter